

Jakie jest dziecko zdolne?

Jest jedna zdolność, bez której uczenie się byłoby niemożliwe: ciekawość.

Dziecko zdolne, czyli cechujące się wybitną inteligencją, będzie charakteryzowało się przede wszystkim umiejętnością samodzielnego i szybkiego uczenia się. Jedną z najbardziej rozpoznawalnych cech jest również ogromna ciekawość świata. Zdolny uczeń, niezależnie od swoich zainteresowań czy też konkretnych umiejętności, będzie potrafił przyswoić sobie wiedzę szybciej niż jego rówieśnicy i będzie to robił z przyjemnością. Jest to zauważalne w tych momentach, kiedy reszta klasy jeszcze nad czymś pracuje, a on już skończył.

Warto pamiętać, że inteligencja jest ogólną cechą umysłu, dlatego nie jest związana z konkretnymi zdolnościami. Niemniej może ona wpływać na lepsze rozumienie pewnych zagadnień. Obserwuje się, że osoby inteligentne są sprawniejsze w takich dziedzinach jak matematyka, języki czy też muzyka, ponieważ nie wymagają one uczenia się na pamięć i są oparte na logicznych zasadach, wymagających analizy i zdolności abstrahowania. Wpływa to na fakt, że zdolne dzieci lubią zabawy i zagadki logiczne, ale z drugiej strony są trudniejszymi uczniami, ponieważ wymagają od swoich nauczycieli większego przygotowania merytorycznego i szybko wyłapują nieścisłości, niekonsekwencję oraz luki w ciągu rozumowania.

Wśród najbardziej typowych cech, które zdolny uczeń reprezentuje w klasie i poza nią, należy wymienić:

- może szybciej się uczyć i przyjąć więcej wiedzy naraz;
- ma lepszą pamięć;
- jest ciekawy świata i często zadaje pytania;
- posługuje się bogatym słownictwem;
- ma rozległe zainteresowania i oryginalne hobby, posiada nieraz szczegółową wiedzę na temat oryginalnych zagadnień;
- łatwo angażuje się w interesujące go zajęcia i nie potrzebuje zachęty, aby rozwijać swoje zainteresowania;
- zaskakuje nietypowym podejściem do różnych zagadnień;
- jest uparty i nieustępliwy;
- może mieć problemy z odnalezieniem się wśród rówieśników;
- może być zarówno osoba cichą, skrytą i niewyróżniającą się, jak i przebojową i energiczną.

Dziecko zdolne swoje nieprzeciętne możliwości może rozwijać w różnych obszarach:

- humanistycznych,
- matematycznych,
- artystycznych,
- przyrodniczo-ekologicznych,
- organizacyjnych,
- sportowych,

Zdarza się, że uczeń zdolny jest prymusem i nie sprawia trudności wychowawczych, ale często też powoduje niemałe problemy. Jest tak głównie dlatego, że nudzi się na lekcjach, które są dla niego zbyt proste. Nieraz mówi się o takich osobach „zdolny, ale leniwy”, ponieważ zdolny uczeń nie musi wkładać wiele pracy i czasu w opanowanie nowego materiału. Znudzenie powoduje dekoncentrację i nadpobudliwość, które prowadzą do przeszkadzania w lekcjach, a nieraz też dyskusowania z nauczycielem i celowych prób rozdrażnienia go. Uczeń zdolny zadaje pytania abstrakcyjne już w wieku 8-9 lat (podczas

gdy u normalnych dzieci zaczynają się one w wieku 15 lat), co może wprowadzać w zakłopotanie i zakłócać przebieg zajęć. Niezależnie od tego, czy mamy do czynienia z uczniem zdolnym, ale leniwym, czy też uczniem zdolnym i niesprawiającym kłopotów, ważne jest zapewnienie mu optymalnych warunków do rozwoju, ponieważ wymaga on indywidualnego podejścia. Jest to decydujące dla jego rozwoju, szacuje się nawet, że aż 80% zdolności dzieci kształtuje się w okresie wczesnoszkolnym.

Dzieci z nierozpoznanymi zdolnościami często mają problem z zachowaniem na zajęciach. Wykorzystują intelekt do podważania autorytetu nauczyciela, są zdekoncentrowane i nie wykorzystują swojego potencjału do rozwijania się w szkole. Nauczyciel odbiera ich nadpobudliwość i negatywizm jako przeszkadzanie w lekcjach, a nie wynik znudzenia zajęciami. Warto jest w trudnych momentach zajść nadpobudliwego ucznia dodatkowym zadaniem, które przy okazji będzie dla niego dobrą zabawą.

Bardzo ważne jest również uczenie pracy nad swoimi emocjami. Dziecko zdolne ma wysokie wymagania wobec siebie i warto wskazywać mu, że porażki zdarzają się wszystkim i nie przekreślają jego wartości jako człowieka. Warto podkreślać przy tych okazjach, że dzięki popełnianiu błędów można czegoś się nauczyć i rozwijać, a każda porażka wzmacnia umiejętność pokonywania problemów w życiu. Należy uczyć zdolne dziecko radzenia sobie z przegraną i przyjmowania krytyki.

Poczucie, że jest się wartościowym człowiekiem niezależnie od tego, czy nieustannie potwierdza się swoje zdolności, czy też nie, jest również kluczowe z punktu widzenia kontaktów z innymi dziećmi. Często uczniowie zdolni mają problemy z odnajdywaniem się w grupie rówieśniczej z powodu odmiennych zainteresowań. Paradoksalnie nawet wyróżniony uczeń czuje się zakłopotany publicznym chwaleniem oraz czuje, jak wpływa to na odbiór jego zdolności przez rówieśników. Mogą oni zazdrościć mu i dokuczać, wiedząc, że nie są w stanie dorównać jego poziomowi i przez to nigdy nie zasłużą na pochwałę. To szkodliwie wpływa na zwartość grupy, dlatego warto zadbać o to, aby nie wyróżniać dodatkowo zdolnego ucznia. Również istotne jest, aby pochwały były sprawiedliwe. Poczucie sprawiedliwości jest u dzieci bardzo silne i są one wyczulone na to, czy za podobne przewinienie (przykładowo brak pracy domowej) są one tak samo oceniane..

Mając na uwadze, że kontakty z rówieśnikami są nieraz tak trudnym zagadnieniem dla zdolnych uczniów, warto zachęcać dziecko do angażowania się w pracę zespołową. Dzięki temu klasa będzie mogła wypracować metody współpracy i komunikacji. Jest to szczególnie ważne, ponieważ istnieje ryzyko, że nadmiernie odseparowany uczeń wyrośnie na aroganta i egocentryka.

Fundamentalnym pytaniem jest kwestia tego, kto jest bardziej odpowiedzialny za rozwój talentów i zdolności ucznia wybitnego – nauczyciel czy rodzic? W obecnych czasach zdarza się, że rodzic spędza ze swoim dzieckiem w ciągu tygodnia mniej czasu niż jego nauczyciel w ciągu jednego dnia, szczególnie gdy mówimy o małych dzieciach, uczęszczających do przedszkola czy do pierwszych klas szkoły podstawowej. Łatwiej jest więc nauczycielowi, jako znającemu podstawy teoretyczne profesjonalistcie, zaobserwować u dziecka cechy wskazujące na istnienie zdolności. Z drugiej strony, rodzice są świadkami życia dziecka od momentu jego narodzin, obserwują swoje dziecko w różnych sytuacjach i bardzo dużo o nim wiedzą, więcej niż nauczyciel mający pod opieką grupę 20-30 dzieci. Dlatego też można pokusić się o stwierdzenie, że odpowiedzialność za rozwijanie potencjału młodych ludzi jest obopólna i leży w gestii zarówno rodziców jak i nauczycieli, jednak każda ze stron odpowiada za inne obszary oddziaływania na dziecko.

Bardzo ważną kwestią jest właściwa pomoc edukacyjna, której wymagają zdolni uczniowie. Zarówno kierowanie rodzica z dzieckiem do odpowiednich specjalistów, jak również wsparcie poprzez określone zajęcia, działania, organizację przestrzeni życiowej sprzyjającą rozwojowi talentu.

Podtrzymywanie i rozbudzanie ciekawości, to główne zadanie rodziców i nauczycieli.

Na podstawie materiałów szkoleniowych opracowała Anna Morawska

